



Az igazságos kritika. „Vannak nyugati velleitásokat hangoztató, tehetséges fiatal íróink és esztétáink, vannak meg-megjelenő és el-eltűnő közlönnyeik is, de mind megegyeznek abban, hogy hasonlatosak az akadémiai kritikushoz: elkeseredetten esnek neki a magyar irodalom mindama nyilvánulásának, amelynek sikere volt és van. Tessék csak megfigyelni: a virágzó és elterjedt napilapok kritikái irodalmi és művészeti dologban alig támadnak valakit. A rosszul prosperáló napilapok és szemlék kritikásai ellenben többnyire gyilkolnak; a ki nem elégített ambíció adja ezt a feszítő erőt.

Ha volna hely, ahol kritikai és művészeti fejtegetések a napilapok hasábjain kívül is érvényesülhének, ott természetesen kifejlődhetnék egy normális kritikai hang, mert a mostani nem az. A napilapnak pedig sem ideje, sem helye nem lehet arra, hogy olyan módon és oly kimerítően foglalkozzék irodalmi és művészeti kérdésekkel, ahogyan azok azt megérdemelnék.”

Ezek a sorok a „Pesti Hírlap” 1913. január 31-iki számában megjelent „Irodalmi kaszárnya vizit” című cikkből idézhetnek.

Amikor a cikknek ezt a részét elolvastam, fejemet csóválni kezdtem és még most is csóválom, mert nem igaz az, ami ebben van, éppen az ellenkezője igaz.

* * *

Lássuk tehát!

Nyugati velleitásokat hangoztató, tehetséges, fiatal íróink s esztétáink, megjelenő és eltűnő közlönnyeik nem esnek neki minden olyan irodalmi nyilvánulásnak, amelynek sikere volt vagy van. Tehát támadnak, véli a cikk írója. Ellenben az elterjedt napilapok kritikái irodalmi és művészeti dologban alig támadnak valakit, mondja a cikk, mellyel csak azért foglalkozom, mert a legelterjedtebb magyar napilapban jelent meg.

Eddig mindig azon panaszkodtak s valószínűleg még sokáig fognak panaszkodni azok az organumok, azok az irodalmi, művészeti és kritikai folyóiratok, amilyen a „Kultura” is, amelyek a kritikát, irodalmi, művészeti kérdésekről szóló kritikát tűzték ki főcéljukul, sőt kizárólag ezért lettek, hogy a napi sajtó elveszi tőlük az alapot, a nagyközönség, amely nálunk egyúttal az olvasó közönséget is jelenti, érdeklődését.

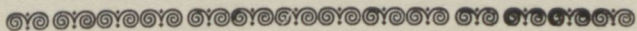
Elveszik az érdeklődést, tehát megfosztanak ben-

nünket az alaptól azokkal a részletes, de nem igazságos kritikákkal amelyeket minden napilap közöl, amelyekre hely is, idő is bőven jut náluk. Ne azt mondja a cikkíró, hogy nincs hely és idő, hanem azt mondja, hogy nincs igazság azokban a kritikákban, mert igazságos kritikát lehetne írni a napilapokban is, de — nem lehet.

Meg kell döntenem azt az óhaját a cikknek, hogy bár volna „olyan hely” ahol kifejlődhetnék egy normális kritikai hang. Ilyen, ilyenek vannak s ismétlem, éppen azért lettek, mert igazi kritikát akartak csinálni. És ezek, szegények olyan becsületesen akarják programjukat megvalósítani, olyan nagyon akarnak közönséget nevelni a művészetek minden irányáról szóló művészi, igazi, igazságos kritika megértésére, az ahhoz való alkalmazkodásra, annak elismerésére és figyelembevételére, hogy ezen nagy akarásban elforgácsolják anyagi erejüket az előfizetés és hirdetés gyűjtésben; mert ha nincs előfizető és hirdető, nincs lap és így nincs igazságos kritika. A napilapnak van előfizetője, van hirdetése, megengedhetné az igazságos kritikát? Miért nem teszi?

A mi kritikai folyóiratainknak, amelyek lettek és nyomorognak, nincsen olyan olvasó közönsége, hogy kritikai döntő befolyást gyakorolnának az irodalmi és művészeti irányokra, de azért meg kell állapítanom azt, hogy nálunk igenis vannak olyan helyek, ahol a kritikai fejtegetések érvényesülhetnek; de hiába írunk, nevelünk, nem találunk meghallgatásra, elismerésre a magunk kis írói körünkön túl, mert a napilapok absorbeálják az érdeklődést, az ujdonság ingerének kielégítését olyan formában, aminőben a mi kritikai szemléink tényleg nem tennék.

Mi hiába írunk, nem olvassák el azok, akik a napilapok kritikáit olvassák, akik pedig nem a napilapok kritikáit olvassák, azok nekünk vagy más lapnak csinálják a kritikát. Organum elég van, de nincs közönség hozzá. És ez nem elég, hanem jön a Pesti Hírlap és elakarna tüntetni minket és még néhány lapfársunkat.



Nyomor. Ahány embertársam van, legyen az hím vagy nőnemű, mind panaszkodik. Soha általános közgazdasági viszonyok nem hatottak úgy egyének nyomorult kis életére, apró örömeikre,

lefokozott vágyakra, mint éppen most. Hihetetlen rosszak a viszonyok, a pénzt elbujtatták azok, kiknek van, akiknek pedig nincs, azok hallgatnak vagy panaszkodnak és panaszkodva hallgatnak és nem tesznek semmit.

* * *

Hát miért nem teszünk már valamit, jajgató embertársaim. Miért nem fogóztok össze ti összeszorított öklű, de összekötözött karú kulturális nyomorgók? Mert ha nem tesztek, ha nem teszünk semmit, akkor megérdemeljük a nyomort, a szenvedést.

Én azt hiszem, hogy úgy, amilyen tervszerűséggel hajtottak bennünket a drágaság nyomorgató fojtogatásába, ugyanolyan tervszerűséggel, csak még zseniálisabban kellene és kell ellene sorakozni. De nem tesszük és hagyjuk mindennek árát felszökni egyetlen elhárító mozdulat nélkül.

Szegény embertársaim! Ti akarnátok valamit csinálni a nyomorotok ellen! Ti!? Hiszen ti már nem tudtok sorakozni, ti egymás mellett jártok anélkül, hogy látnátok egymást. Hiszen ti elfordultok egymástól vagy legfeljebb ellenségként szemben álltok egymással! Tinektek mondom én ezeket, nektek, akik tudjátok, hogy néhány nap múlva itt lesz a tömegsztrájk és nem vesztek 5 kiló lisztet és 3 kilo cukrot!? Szégyeljétek magatokat!

~~~~~

**Révész Béla.** Azt hiszitek, hogy Budapest székesfőváros jubileumi díját, 2000 koronát nem azért kapta Révész Béla, a szociálista szociálista író, mert a legáltalánosabb emberi jajkiáltások ékesszavú panaszkodója a közhangulatnak, a díjat odaitélő bizottságnak imponált az az igazságos bátorság, amellyel a nyomorról szólt hozzánk, hozzájuk.

\* \* \*

Az idők változása ez. Ma már annyira általános lett a nyomor, a szenvedő élet fázisairól írt irodalmi termékek elfogadása, hogy mindegyre nő azoknak az íróknak száma, akik szenvedésekről, nagy bánatokról, az emberek boldogtalanságáról írnak, hogy kezdjük szeretni, azoknak az írásait, akik boldogságról, örömről, fényről, gazdagságról regélnek meséket, hogy felvidítsanak bennünket, hogy elfelejtessék velünk a sok szomorúságot, hogy elképzelhessük mások kedves, szerencsés életét, amilyen nincs is talán már, csak a — mesékben.

~~~~~

Köszönjük szépen. Köszönjük szépen a „Magyar Kultúra” január 20-iki számában megnyilvánult érdeklődést, amely olyan jóakaró, hogy izekre akar bennünket szétszedni. Az, hogy bonckés alá veszi irodalmi, társadalmi irányunkat, megkritizálja és megrója a „Kulturá”-t összességében, munkatársait egyenként, bizonyíték nekünk arra, hogy mi jól haladunk a messzeségben felénk fénylő világosságormok csúcsa felé, hogy mi csak a világosságot látjuk lobogni, fehérteni és hogy árnyékunkban jól érzik magukat azok, akik velünk jönnek.

* * *

De miért bántja a „Magyar Kultúra” Liliént. Hiszen Lilien bibliát illusztrált, az új testamentumot is, amelynek értékét a „Magyar Kultúra” is elismeri. Vagy talán nem szabad Liliennek, a nagy német művésznek a bibliához rajzokat készíteni. A Lilien rajzai megvilágítják a biblia bibliaiságát, magyarázzák, megszólaltatják a szemnek is az apostolok szavát, megfogják a hívő képzeletét: hát ezt miért kell kárhozható és miért kell okvetlen velünk ellentétben „hidegnek” érezni? Köszönjük szépen, most már tudjuk, mit kell tennünk.

